

## ศูนย์ยุติธรรมชุมชน

### ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาามีส่วนร่วม" (Justice for All, All for Justice)

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน (Community Justice) หมายถึง สถานที่ที่อยู่ในชุมชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ตลอดจนประชาชนเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆของชุมชน เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟู พัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเข้าถึงความยุติธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเข้าถึงความยุติธรรมและเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพ

#### ➤ จากนิยาม ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ยุติธรรมชุมชนเป็น

- ยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติการในรูปของมาตรการ/วิธีการ/กระบวนการที่กระทำในชุมชนระดับรากหญ้า
- ชุมชนต้องเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วม
- ภารกิจหลักของยุติธรรมชุมชน คือ การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ เยียวยาความรุนแรงที่เกิดอาชญากรรม และรับคืนผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน
- กิจกรรมที่ดำเนินการมีลักษณะเชิงรุกมากกว่าตั้งรับปัญหาที่ปลายทาง
- มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชนรักษาความปลอดภัย อำนวยความยุติธรรมระดับชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

#### ➤ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

- 1 ประชาชนมีโอกาสในการนำเสนอความไม่เป็นธรรม ปัญหาต่างๆในชุมชนต่อหน่วยงานภาครัฐ
- 2 ประชาชนมีโอกาสในการนำเสนอความต้องการ กิจกรรมโครงการที่ประชาชนต้องการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน
- 3 ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยผ่านเครือข่ายยุติธรรมชุมชน
- 4 มีเวทีให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างความสงบสุขของชุมชน

#### ➤ กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย

- 1) กิจกรรมเชิงรุกได้แก่การป้องกันในรูปแบบต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดอาชญากรรม เช่น การเฝ้าระวังอาชญากรรมในชุมชน การแก้ไขปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการกระทำผิดในชุมชน การศึกษาค้นหาความต้องการของชุมชนเป็นต้น และ
- 2) กิจกรรมเชิงรับได้แก่กิจกรรมใดๆภายหลังที่เกิดอาชญากรรมแล้วเช่น การระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งการสงเคราะห์ช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม การเตรียมการก่อนปล่อยเพื่อรับคืนผู้กระทำผิดจากเรือนจำสู่ชุมชน การควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิด การช่วยเหลือสงเคราะห์ในการปรับตัวเข้ากับชุมชน การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสาธารณะเป็นต้น

#### ➤ ภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนและสิทธิของประชาชนที่ควรได้รับ

1. เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาอาชญากรรม การทุจริตและประพฤติมิชอบ และการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ

2. รับเรื่องร้องเรียนหรือร้องทุกข์ปัญหาความไม่เป็นธรรมของประชาชน และรับแจ้งเบาะแสข้อมูลการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยเหลือดูแลให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นแก่ ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ที่ต้องการคำแนะนำเบื้องต้นทั้งด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
3. ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่ง หรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือจัดการความขัดแย้งในชุมชนตามหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน รวมถึงการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทหรือความขัดแย้งนั้น
4. ให้ความช่วยเหลือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดและอาชญากรรม ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
5. ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ และบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พ้นโทษรวมทั้งผู้ถูกคุมประพฤติ ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก
6. สนับสนุนศูนย์ดำรงธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ในการส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน
7. การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สิทธิและเสรีภาพ และกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชน
8. พิจารณาส่งต่อเรื่องตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖) ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงการติดตามและแจ้งผลการดำเนินงานหรือผลความคืบหน้าแล้วแต่กรณี แก่ผู้ร้องหรือผู้แจ้งและผู้เกี่ยวข้อง
9. จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน รวมถึงการรับเรื่องจากเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่
10. ดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรมตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการพัฒนาและส่งเสริมการจัดโครงการหรือกิจกรรมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
11. รายงานผลการดำเนินงานไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
12. สิทธิตามกฎหมายอื่นกำหนด

### สิทธิของประชาชนที่จะได้รับจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน

#### 1. สิทธิตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่

#### จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ.2544 ตราขึ้น เพื่อรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการรับค่าตอบแทน และค่าใช้จ่าย ในกรณีของบุคคล ซึ่งตกเป็นจำเลย ในคดีอาญา และถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้น ว่าข้อเท็จจริง ฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลย ไม่เป็นความผิด ดังนั้น เพื่อให้การรับรองสิทธิดังกล่าว เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

## 🚩 พระราชบัญญัติฉบับนี้ คุ่มครองบุคคล 2 ประเภท คือ

♥ **ผู้เสียหาย** หมายถึง บุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น และต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และความผิดที่เกิดขึ้น ต้องเป็นความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น

- ถูกข่มขืนกระทำชำเรา หรือถูกกระทำอนาจาร
- ถูกทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย
- ถูกหลุกหลอง ได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย
- การกระทำโดยประมาทของบุคคลอื่นโดยพิสูจน์แล้ว มีข้อยุติว่าผู้เสียหายไม่ได้มีส่วน

ประมาทด้วย

♥ **จำเลย** หมายถึง บุคคล ซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่า ได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งถูกดำเนินคดี โดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุด ในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

## 🚩 การเยียวยาที่ผู้เสียหายหรือจำเลยได้รับตามพระราชบัญญัตินี้ คือ

♥ **“ค่าตอบแทน”** หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับเพื่อตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น

♥ **“ค่าทดแทน”** หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่จำเลยมีสิทธิได้รับเนื่องจากเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีนั้นฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดของจำเลยไม่เป็นความผิด

การเรียกร้องหรือการได้มาซึ่งสิทธิ หรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้เสียหายหรือจำเลยพึงได้ตามกฎหมายอื่น ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทนค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย แล้วแต่กรณี ให้สิทธิของผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตายในการเรียกร้องและการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายตกแก่ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายของผู้เสียหายหรือจำเลยนั้นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือของผู้เสียหาย ดังปรากฏในพระราชบัญญัติ มาตรา 5 และ มาตรา<sup>1</sup>

## 🚩 สิทธิการได้รับเงินช่วยเหลือของผู้เสียหาย

ความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายซึ่งทำให้ผู้เสียหายอาจขอรับค่าตอบแทนได้ต้องเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิด ดังนี้

- ลักษณะ 9 ความผิดเกี่ยวกับเพศ มาตรา 276 ถึงมาตรา 287 (ข่มขืน กระทำชำเรา)
- ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย
  - หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294

<sup>1</sup> พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3

- หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300
- หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305
- หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308<sup>2</sup>

#### ❖ ค่าตอบแทนในกรณีทั่วไป

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจ่ายจริง ไม่เกิน 30,000 บาท
2. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 20,000 บาท
3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ อัตราวันละไม่เกิน 200 บาท ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี
4. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 30,000 บาท

#### ❖ ค่าตอบแทนในกรณีเสียชีวิต

1. ค่าตอบแทน กรณีผู้เสียหาย ถึงแก่ความตาย ตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท
2. ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท
3. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ไม่เกิน 30,000 บาท
4. ค่าเสียหายอื่น ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 30,000 บาท<sup>3</sup>

#### 🏠 สิทธิการได้รับเงินช่วยเหลือของจำเลย

##### จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติ มาตรา 20 มีดังนี้

1. เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการกล่าวคือตกเป็นจำเลย ในคดีที่พนักงานอัยการหรืออัยการทหารเป็นโจทก์ฟ้องคดี ถ้าเป็นจำเลยในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาจำเลยย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

2. จำเลยถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี

3. ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แยกพิจารณาได้ ๒ กรณี คือ

3.1 ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดีในข้อนี้ส่วนใหญ่แล้วคงเป็นไปได้ยากเพราะเมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วย่อมแสดงว่าพนักงานอัยการมีพยานหลักฐานที่จะเอาผิดแก่จำเลยได้เพราะถ้าไม่มีพยานหลักฐานก็คงสั่งไม่ฟ้องเสียแต่แรก แต่ก็อาจเป็นไปได้ในกรณีที่พนักงานอัยการฟ้องแล้วปรากฏว่าจำเลยที่ถูกฟ้องมิใช่เป็นผู้กระทำความผิดโดยมีหลักฐานชัดเจนว่าฟ้องผิดตัว พนักงานอัยการโจทก์อาจถอนฟ้องคดีนั้นไป

3.2 ปรากฏข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่มิใช่กรณีโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานยืนยันได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง เช่น ศาลยกฟ้องโจทก์

<sup>2</sup> พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 17 และ มาตรา 18

<sup>3</sup> สารະສຳຄັນຂອງพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544. สืบค้นจาก : <http://allknowledges.tripod.com/wagelaw.html> (2 พฤศจิกายน 2559)

เพราะพยานหลักฐานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด หรือกรณีที่ศาลสงสัยไม่แน่ใจในพยานหลักฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลดีแก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗ และยกฟ้องโจทก์ กรณีดังกล่าวข้อเท็จจริงยังฟังไม่เป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นจำเลยจึงไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

4. หากมีจำเลยหลายคน จำเลยคนใดคนหนึ่งถึงแก่ความตายก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด คณะกรรมการเห็นสมควรจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าเป็นเหตุอยู่ในลักษณะคดี จำเลยที่ถึงแก่ความตายมีสิทธิได้รับค่าทดแทนค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย <sup>4</sup>

#### ❖ ค่าตอบแทนในกรณีทั่วไป

1. ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ตามจำนวนวันที่ถูกคุมขัง ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล อัตราวันละ 200 บาท
2. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 30,000 บาท ความเจ็บป่วยต้องเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
3. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 50,000 บาท ความเจ็บป่วยต้องเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี
4. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ ในระหว่างถูกดำเนินคดี อัตราวันละ 200 บาท นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ
5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี
  - ค่าทนายความเท่าที่จ่ายจริง ในอัตราไม่เกินกฎกระทรวง กำหนด
  - ค่าใช้จ่ายอื่นเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 30,000 บาท

#### ❖ ค่าตอบแทนในกรณีเสียชีวิต

1. ค่าทดแทน จำนวน 100,000 บาท
2. ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท
3. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู จำนวนไม่เกิน 30,000 บาท
4. ค่าความเสียหายอื่น ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 30,000 บาท <sup>5</sup>

#### ✚ วิธีการขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย

##### ❖ ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ

- ผู้เสียหายหรือจำเลย
- ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย (กรณีผู้เสียหายหรือจำเลยถึงแก่ความตาย)
- ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา (กรณีเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำขอด้วยตัวเองได้)

<sup>4</sup> พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 20

<sup>5</sup> สารสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย แก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544. สืบค้นจาก : <http://allknowledges.tripod.com/wagelaw.html> (2 พฤศจิกายน 2559)

- บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาท เมื่อมีเหตุจำเป็นตามระเบียบ "ผู้ยื่นคำขอที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย"

(การยื่นอุทธรณ์ให้ยื่นต่อสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา หรือศาลจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อส่งให้แก่ศาลอุทธรณ์ก็ได้)

❖ บุคคลจะยื่นคำขอแทนจำเลยหรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย เฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้แทนโดยชอบธรรม กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้เยาว์
- 2) ผู้อนุบาล กรณีผู้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นผู้ไร้ความสามารถ
- 3) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดซึ่งได้รับ การแต่งตั้งเป็นหนังสือ (การมอบอำนาจ) กรณีที่ผู้มีสิทธิยื่นคำขอมิเหตุจำเป็น ในกรณี ดังนี้
  - ก) เจ็บป่วยจนไม่สามารถยื่นได้ด้วยตนเองได้
  - ข) เป็นคนสูงอายุหรือเป็นบุคคลทุพพลภาพไม่สะดวกในการเดินทาง
  - ค) เดินทางไปต่างประเทศ โดยมีกิจธุระจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และไม่อาจมายื่นคำขอได้ภายในกำหนดระยะเวลา
  - ง) เหตุจำเป็นอย่างอื่นที่คณะกรรมการเห็นชอบกำหนดเป็นรายการกรณี

❖ สถานที่ยื่นคำขอ

- ในส่วนกลาง ให้ยื่นที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- ต่างจังหวัด ให้ยื่นคำขอที่สำนักงานบังคับคดี เรือนจำจังหวัด ทณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคุมประพฤติและสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ
- เงื่อนไขเรื่องระยะเวลาในการยื่นคำขอ

จำเลย หรือทายาท ซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายส่วนกลางยื่นคำขอต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ส่วนภูมิภาคยื่นคำขอ ณ สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด โดยต้องยื่นคำขอภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำ ความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด<sup>6</sup>

<sup>6</sup> สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. การขอรับค่าตอบแทนจากรัฐ กรณีผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหาย จากการกระทำผิดอาญาของผู้อื่น. สืบค้นจาก :

<http://www.muslimvoicetv.com/ncontent/law.php?nid=13502> ( 2 พฤศจิกายน 2559)

## ❖ กรณีผู้เสียหาย

### ปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งความเพื่อดำเนินคดีต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ณ ท้องที่เกิดเหตุ
  2. พบแพทย์ที่โรงพยาบาลเพื่อตรวจรักษา กรณีตายให้แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อออกใบมรณบัตร
  3. เอกสารหลักฐานข้อมูลส่วนบุคคลที่ออกโดยหน่วยงานราชการ อย่างละ 1 ฉบับ
    - สำเนาบัตรประชาชนผู้เสียหาย
    - สำเนาทะเบียนบ้านผู้เสียหาย
    - สำเนาใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อ-นามสกุล ผู้เสียหาย (ถ้ามี)
    - สำเนาสูติบัตร (กรณีเด็กไม่มีบัตรประชาชน)
    - สำเนาทะเบียนสมรส (ถ้ามี)
  4. เอกสารเกี่ยวกับคดี อย่างละ 1 ฉบับ
    - สำเนาบันทึกประจำวัน
    - สำเนารายงานการสอบสวน (ถ้ามี)
    - บันทึกของพนักงานสอบสวน
    - สำเนาคำพิพากษา (ถ้ามี)
    - เอกสารที่จำเป็นซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (ถ้ามี)
  5. เอกสารประกอบการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย อย่างละ 1 ฉบับ
    - ใบรับรองแพทย์ หรือสำเนาใบรับรองแพทย์
    - ใบเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาลฉบับจริง (ถ้ามี)
    - ใบเสร็จรับเงินค่าฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย และจิตใจ ฉบับจริง (ถ้ามี)
    - หนังสือรับรองความพิการ (ถ้ามี)
    - สำเนาใบมรณะบัตรของผู้เสียหาย (กรณีเสียชีวิต)
    - สำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพ (กรณีเสียชีวิต)
    - สำเนารายงานการชันสูตรบาดแผลของแพทย์ (กรณีบาดเจ็บ)
    - หนังสือรับรองรายได้ฉบับจริง กรณีประกอบอาชีพอิสระให้บุคคลที่เชื่อถือได้เป็นผู้รับรอง (ถ้ามี)
- และต้องมีเอกสารข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับรองรายได้
6. ยื่นคำขอรับเงินค่าตอบแทนภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่รู้ถึงการกระทำความผิด

## ❖ กรณีจำเลย

### ให้ปฏิบัติดังนี้

1. ติดต่อเจ้าหน้าที่ศาลที่อ่านคำพิพากษา เพื่อขอคัดสำเนาเอกสาร โดยให้เจ้าหน้าที่รับรองสำเนาถูกต้อง ดังนี้
  - สำเนาคำพิพากษาของศาลทุกศาลที่มีคำพิพากษา
  - สำเนาหมายขัง หมายจำคุก และหมายปล่อย
  - สำเนาใบแต่งตั้งนายความ
  - หนังสือรับรองคดีถึงที่สุด
2. สำเนาหนังสือว่าจ้างว่าความกรณีที่ไม่ใช่ทนายขอแรง พร้อมสำเนาบัตรทนายความ
3. เอกสารหลักฐานข้อมูลส่วนบุคคลที่ออกโดยหน่วยงานราชการ อย่างละ 1 ฉบับ
  - สำเนาบัตรประชาชนผู้เสียหาย
  - สำเนาทะเบียนบ้านผู้เสียหาย
  - สำเนาใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อ-นามสกุล ผู้เสียหาย (ถ้ามี)
  - สำเนาสูติบัตร (กรณีเด็กไม่มีบัตรประชาชน)
  - สำเนาทะเบียนสมรส (ถ้ามี)
4. เอกสารเกี่ยวกับคดี อย่างละ 1 ฉบับ
  - สำเนาบันทึกประจำวัน
  - สำเนารายงานการสอบสวน (ถ้ามี)
  - บันทึกของพนักงานสอบสวน
  - สำเนาคำพิพากษา (ถ้ามี)
  - เอกสารที่จำเป็นซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (ถ้ามี)
5. ยื่นคำขอรับเงินค่าทดแทนภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด<sup>7</sup>

**### ในครั้งหน้าจะเป็นสิทธิของประชาชนจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเรื่องของกองทุนยุติธรรมกับการช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ###**

พงศ์ศักดิ์ ศรีจริยา

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลเมืองหล่มสัก

<https://www.facebook.com/nitikonlomsak/>

<sup>7</sup> คู่มือแนวทางปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาพ.ศ.2554